

**Izveštaj o praćenju govora mržnje, diskriminatornog, stereotipizirajućeg i zapaljivog govora u informativnim medijima
u lipnju 2016.**

Dražen Hoffmann

Zagreb, 15. srpnja 2016.

Lipanj je donio završetak rada Vlade i Hrvatskog sabora s najkraćim mandatom u povijesti Republike Hrvatske i najavu prijevremenih parlamentarnih izbora u jesen. Nakon ovog raspleta, i politička se situacija uskoro ponovno „prebacuje“ u stanje predizborne kampanje. U međuvremenu, pojedine medijske objave u lipnju pokazale su se praktički kao katalog raznih diskriminatornih pravaca medijskog pisanja. I dok je većina društvenih tema ostala u sjeni Europskog nogometnog prvenstva, ono se i samo pokazalo kao uspješan katalizator za izvlačenje onoga najgoreg iz medijske produkcije.

Osma runda GONG-ovog praćenja medija obuhvatila je razdoblje od 1. do 30. lipnja 2016. godine, s ciljem identificiranja aktera i medija koji plasiraju diskriminatorne i stereotipizirajuće izjave i napise u javnost te konstatiranja kako su one tretirane.

Ukupan uzorak medija uvrštenih u praćenje sastojao se od četiri dnevna lista¹, šest tjednika², četiri televizijske panel-emisije/talk-showa³, jedne radijske emisije s emitiranjem uživo⁴ te šest internetskih portala⁵. Sadržaji iz svakog od praćenih medija uključeni su u analizu tematskim kriterijem tzv. „svjetonazorskih“, odnosno vrijednosno zasićenih tema koje zauzimaju važna mjesta u hrvatskom javnom diskursu i medijskom prostoru:

1. izbjeglička kriza i migracije u Europi,
2. ljudska prava LGBTIQ osoba,
3. rod i politička participacija,
4. identitet i prava nacionalnih manjina u Hrvatskoj, te
5. rehabilitacija ustaškog režima.

U praćenju su kombinirani kriteriji ovih tematskih područja i naznaka upotrebe problematičnog govora, temeljem korištene definicije utemeljene na Preporuci ministarskog odbora Vijeća Europe No. R(97)20, prema kojoj govor mržnje obuhvaća *sadržaje kojima se izražava, zagovara ili potiče mržnja, diskriminacija ili nasilje, ili koji izruguju, omalovažavaju, ponižavaju, dehumaniziraju ili obezvređuju određene ciljane društvene skupine – ili njihove pripadnike – po određenim zajedničkim značajkama kao što su rasa, boja kože, nacionalno ili etničko podrijetlo, vjera, spol, seksualna orijentacija, imigrantski status ili podrijetlo i slično*. Na planu hrvatskog zakonodavstva, Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) u čl. 3. st. 4. propisuje kako je *zabranjeno prenošenjem programskih sadržaja u medijima poticati ili veličati nacionalnu, rasnu, vjersku, spolnu ili drugu neravnopravnost ili neravnopravnost na temelju spolne orijentacije, kao i ideološke i državne tvorevine nastale na takvim osnovama, te izazivati nacionalno, rasno, vjersko, spolno ili drugo neprijateljstvo ili nesnošljivost, neprijateljstvo ili nesnošljivost na temelju spolne orijentacije, poticati nasilje i rat*.

Praćenjem je identificiran ukupno sljedeći broj potencijalno problematičnih medijskih objava koje su zatim uključene u analizu:

- 9 članaka iz dnevnog tiska,
- 6 članaka iz tjednika,
- 12 članaka s internetskih portala,
- 3 televizijske emisije;

Iz građe obuhvaćene analizom, ovdje su izdvojene i komentirane samo one objave koje eklatantno ocrtavaju neprihvatljiv medijski sadržaj u praćenom razdoblju.

---

¹ 24 sata, Večernji list, Glas Slavonije, Slobodna Dalmacija

² 7dnevno, 24 express, Glas Koncila, Globus, Hrvatski tjednik, Nacional

³ Bujica, Markov trg, Otvoreno, RTL Direkt

⁴ U mreži Prvog – Hrvatski radio

⁵ Direktno, Dnevno, Libela, Lupiga, Index.hr, Narod.hr

0. Kontekst: mjesec ponosa i navodi o ekstremizmu

U turbulentnim unutarnjopolitičkim prilikama u lipnju, obilježenima izglasavanjem nepovjerenja Vladi 16. lipnja, a zatim i samoraspuštanjem Sabora 20. lipnja, malo je koja tema osim domaće političke situacije imala priliku doći na dnevni red. Ipak, čak ni u takvim uvjetima, vrijednosno nabijene teme nisu bile nezanimljive za medije.

Lipanj je mjesec u kojem se već tradicionalno održavaju Povorke ponosa u Zagrebu i Splitu. Ovim događajima važnima za javnu vidljivost i zagovaranje prava LGBT osoba, kao što je pokazala analiza *15 godina borbe za slobodnije društvo*⁶, kroz godine održavanja Povorki ponosa često je prethodio upravo period pojačanog negativnog publiciteta u onim medijima koji afirmaciju prava LGBT osoba nisu podržavali, ali i otvoreni govor mržnje i etiketiranje Povorki i njihovih sudionica/sudionika „nenormalnima“ i „bolesnima“ na društvenim mrežama i putem drugih komunikacijskih kanala. Prema navodima organizacije *Zagreb Pride*, i ove godine je razdoblje uoči održavanja Povorki ponosa bilo obilježeno povećanom učestalošću poruka mržnje upućenih organizatorima, pri čemu je medijski osobito odjeknuo simbolički čin paljenja zastave duginih boja u Zagrebu.

Potkraj mjeseca, objavljeno je *Javno izvješće Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA)*, koje u dijelu posvećenom stanju sigurnosti u Republici Hrvatskoj među ostalim sadrži navode SOA-e o jačanju „velikosrpskog i četničkog ekstremizma“, osobito među mladima, iako je prijetnja od njega ograničena jer „nema organizacijsku niti brojčanu snagu u RH“. U prošlogodišnjem javnom Izvješću SOA-e na ovu je prijetnju već bilo upozoreno; međutim, niti jedno od dvaju dosad objavljenih Izvješća nije se osvrnulo na komplementarni problem radikalnog nacionalizma s hrvatskim predznakom, čijim smo manifestacijama u javnom prostoru mogli svjedočiti u prvoj polovici 2016. godine. Ne ulazeći u metodologiju i prikupljanje podataka o organiziranosti ili opasnosti skupina koje javno artikuliraju radikalne nacionalističke pozicije, teško je osporiti da je određen broj takvih incidenata zaista na štetan način suoblikovao društvenu klimu razdoblja na koje se Izvješće odnosi.

1. Geert Wilders iz našeg sokaka: O Euro-Arabiji i sumraku civilizacije

Članak pod naslovom *ZAGRMILO EUROPOM: GOTOVO JE, postajemo Arabija!* objavljen na portalu *Dnevno* 2. lipnja ogleđni je primjerak neosjetljivog i po učincima stigmatizirajućeg prikazivanja izbjeglica i migranata, koje sve donedavno nije imalo gotovo nikakvu prisutnost u hrvatskim medijima već predstavlja svojevrsan uvoz iz zapadnoeuropskog antiimigrantskog miljea. Govoreći o permisivnoj politici prema kretanju i naseljavanju izbjeglica i migranata iz neeuropskih zemalja, članak je kritizira kao neodrživu i navodi primjere neuspjeha integracijskih nastojanja europskih zemalja, ali naposljetku se kreće prema zaključku kako:

---

⁶ <http://www.zagreb-pride.net/new/wp-content/uploads/2016/06/15-godina-borbe-za-slobodnije-dru%C5%A1tvo.pdf>

...[su] svima puna usta dijaloga, "te najveće masonske podvale", kako netko reče, ali, očito se rješenje ne traži u dijalogu, koji je samo smokvin list na griješnom tijelu Adamovu, već u brutalnoj eliminaciji cijele humanističke i judeo- kršćanske misli i tradicije.

Prikazujući prihvat izbjeglica i migranata kao civilizacijsku ugrozu i produkt plana uništenja europskog kulturnog identiteta, članak prethodnu argumentaciju vodi prema radikalnom zaključku koji je na tragu teorije zavjere i proizvodnje moralne panike više negoli argumentacije o problemima migracijske i integracijske politike. Predstavljanje procesa masovne migracije koji ima višestruke uzroke, i koji je u okolnostima katastrofalnog bliskoistočnog sukoba efektivno bio neizbježan, kao zloćudne zavjere problematično je te ne može ni na koji način doprinijeti uspjehu integracije osoba koje u dolaze u Europu, već ih naprotiv unaprijed etiketira kao opasnost.

2. O opasnim crtićima i uvrnutoj lezbijskoj propagandi

Također u tonu moralne panike, članak o nadolazećem Disneyevom animiranom filmu *Finding Dory* objavljen na portalu **Dnevno** 2. lipnja upozorava kako je film nabijen malicioznom LGBT propagandom.

u najnovijem crtanom filmu ove izopačene korporacije (...) ubačen je lezbijski par. Cilj je naravno malenoj dječici od najmanjih nogu usaditi nešto nenormalno kao potpuno normalno i to preko crtanog filma. Naravno jedna djevojčica izgleda kao dečkić pa je time zbunjenost još veća. Da je takvo nametljivo ponašanje uvrnutih vrijednosti zaista odvratno poručili su roditelji svijeta koji najavljuju bojkot njihovih filmova, prvenstveno zbog činjenice da se ovdje radi o agresivnom nametanju vrijednosti sotonske politike Novog svjetskog poretka, koju Bogu hvala i sami roditelji počinju uočavati!

Ako se i radi o nakani prikaza istospolnog para u filmu, karakteriziranje ovako malenog istupa prema normalizaciji kulturnog prikazivanja LGBT osoba kao „usađivanja nenormalnog kao da je potpuno normalno“, „nametanja uvrnutih vrijednosti“, pa i povezanosti sa „sotonskom politikom“ način je problematiziranja ove teme koji tonom podržava zazor prema LGBT osobama i utoliko potiče diskriminaciju. Neslaganje s prikazom seksualnih ili rodni manjina u popularnoj kulturi koje u svojoj argumentaciji poseže za ponižavajućim i difamatorskim kvalifikacijama nije primjeren oblik izvještavanja.

3. E. Duspara o „pederima“, homoseksualcima i fiziološkim dosjetkama

Kolumnist portala **Dnevno** **Elvis Duspara** u tekstu od 17. lipnja posvećenome „gej paradi u Zagrebu“ (događaj koji se službeno zove *Povorka ponosa*) piše:

...Onda je došla demokracija i riječ peder je postala nekulturna, a i samim pederima je smetala jer su svi znali što to znači.

Zato su pederi postali gejevi što bi kao trebalo značiti da su veseli. A riječ kao riječ opisuje neku radnju ili sklonost. A zašto su ovi "veseli" i čime se to oni hvale? Da se ja sada tu hvalim kako sam nakon obavljanja velike nužde toliko se ispraznio da sam začepio odvod u wc školjci vi bi vjerojatno rekli da nisam baš svoj. A što mislite da još organiziram i paradu na tu temu? Nema šanse, zar ne? Ali, ako se netko želi hvaliti time što voli u ono mjesto gdje izlaze nečistoće stavljati čep, onda ga čuva policija?!

(...)

No, ove godine sam vidio da su "iz ormara" izašli neki novi pederi. Na čelu te parade pedera sam vidio sliku s velikim transparentom "Antifa Zagreb". To su kao antifašisti. I ako je itko bio protiv te parade, baš zbog toga bi je trebalo održavati svake godine čisto da ljudi znaju tko je peder, a tko nije.

Tekst je obilježen poigravanjem smislom žargonizma 'peder', ne ispuštajući iz vida njegovu čestu pejorativnu upotrebu prema homoseksualcima. I dok ovakvi odabiri riječi u medijima kao nakanu redovito imaju provokaciju i predstavljaju barem hod po rubu prihvatljivog izričaja, korištenje uvredljivih analogija i degutantno prikazivanje homoseksualnih osoba ono su što ovu kolumnu stavlja s onu stranu prihvatljivog pisanja, u područje ocrnjivanja i ponižavajućeg prikazivanja LGBT osoba. I samo korištenje pejorativnih izraza u medijskom izričaju s tonom diskvalifikacije predstavlja oblik normalizacije diskriminacije prema osobama na koje se takav govor odnosi.

4. O ZDS, čistoći i onima kojima nostalgija za NDH smeta

U emisiji *Bujica* emitiranoj na Osječkoj televiziji od 17. lipnja posvećenoj uz ostale teme i europskom nogometnom prvenstvu u Francuskoj, u prilogu na početku emisije konstatirano je kako:

Na udaru SDP-a i mentalnih komunista je i navijački poklič 'za dom spremni'.

U prilogu se zatim pojavljuje splitski gradski vijećnik **Luka Podrug**, s afirmativnim komentaram o navodnom „starom hrvatskom pozdravu“:

“Za dom spremni” je ‘hvaljen Isus’, ‘dobar dan’, najljepši hrvatski pozdrav. Kazne zbog ‘za dom spremni’ idu samo zbog domaćih izdajnika (...) to je sveti pozdrav (...) on je čist kao suza, ne vrijeđa nikoga, ne smeta nikome, on je problematičan samo onima koji ne vole Hrvatsku.”

Iako je nebrojeno puta napisano i izgovoreno, nije zgoroga ponoviti još jednom: obzirom na njegov pedigree u propisima Nezavisne Države Hrvatske, pozdrav ZDS svojim je konotacijama neodvojivo povezan s kvislinškom državom i zločinima koji su u toj državi osmišljeni i nemilosrdno provedeni kao državna politika. S tim su službenim pozdravom bili obilježeni proglašeni vlasti i akti koji su ustoličili teror, uključujući propise koji su ozakonili rasnu i etničku diskriminaciju, a zatim i nastojanja eksterminacije cijelih skupina društva. Negirati tu povezanost nazivajući ga „starim hrvatskim pozdravom“ predstavlja

prešućivanje naravi NDH kao državne tvorevine izrasle na temeljima diskriminacije i masovnih zločina protiv režimu nepoželjnih društvenih skupina, a od takve negacije do apologije i rehabilitacije simbolike ustaškog režima vrlo je malen korak.

5. „Orjunaši“ i instant-televizijska potjernica

U emisiji *Bujica* emitiranoj na Osječkoj televiziji 20. lipnja, u sklopu priloga o navijačkim neredima koji su se 17. lipnja odvijali na stadionu u Saint Étienneu za vrijeme utakmice između reprezentacija Hrvatske i Češke, prikazane su kritičke izjave različitih aktera o tom incidentu, ali i *zumirana* lica i imena desetorice navodnih sudionika nereda, kao i gradovi iz kojih navodno dolaze. Kadru koji prikazuje njihova lica slijedi kadar s fotografijom automobila jasno vidljivih registarskih oznaka, kojim se aludira na još jednu informaciju o nekome od navodnih izgređenika.

Ma koliko incident na stadionu bio sablažnjiv i zasluživao javnu osudu, ovakav oblik javnog prokazivanja krajnje je opasan i može poslužiti kao sredstvo manipulacije, budući da objava imena, fotografija i mjesta odakle prozvani dolaze mogu biti dovoljni za njihovo identificiranje i odmazdu nad njima mimo policijskog i pravosudnog postupanja, što je neprihvatljiv rizik za bilo koju uređenu državu. Osim u interesu pomaganja u policijskoj istrazi, neodgovorno je postupanje medijski prokazivati osobe poimence na temelju navoda o njihovoj upletenosti, čak i ako njima nitko ne bude ponukan „uzeti pravdu u svoje ruke“.

6. Markov Trg: O Hrvatskoj za Hrvate i kratkom putu Drugih do otadžbine

Emisija *Markov trg*, emitirana na Z1 televiziji 24. lipnja, bila je posvećena prenošenju životne priče i političkih opservacija hrvatskog emigranta **Marka Franovića**. U snimljenom prilogu, govoreći o gospodarskim i društvenim problemima današnje Hrvatske, Franović se u kontekstu gospodarstva očitovao i o odnosu prema nacionalnim manjinama, riječima:

Politika je takva da ona drži nogu na kočnici: ogromna birokracija, ogromno sabotiranje naših projugoslavenskih tipova, naših manjina koje samo koriste hrvatsku Vladu (...) Sramotno! Nama su potrebni Hrvati, a ne manjine. Ako se ne osjećaju Hrvatima, neka izvole, nije im daleko otići u njihovu otadžbinu. Ili jedno ili drugo.

Ovakvi iskazi, već viđani u hrvatskom medijskom prostoru, po svojoj naravi odgovaraju manje ili više eksplicitnom javnom poticanju etničke netrpeljivosti, pripisujući aluzivno srpskoj manjini u Hrvatskoj nakanu nanošenja štete državi. Pritom nije važno je li pošiljalatelj ovakvih poruka osoba koja je sa svojim istupima već prepoznata u hrvatskoj javnosti ili ne, kao ni to radi li se o nositeljima javnih dužnosti. Prenoseći aluzije na pripadnike srpske manjine kao faktor „sabotaže“ hrvatskog gospodarstva, emisija daje prostor idejama etničke diskriminacije kakva u svim državama nastalima raspadom Jugoslavije i dan-danas izaziva tenzije. Međuetnički odnosi se ne rješavaju prokazivanjem pripadnika nacionalnih

manjina kao neloyalnih ili prisilnom homogenizacijom – ni asimilacijom, niti izgonom. Isto tako, pozivi na takve postupke ne pripadaju prihvatljivom javnom diskursu.

7. Mržnja 2.0.2.

Obzirom na istaknutost medijskog izvještavanja o događajima od značaja za LGBT zajednicu koji su se odvijali u lipnju, niže se nalaze neki od komentara viđenih ispod članaka na portalima *Direktno*, *Narod.hr*, *Dnevno* i *Index.hr* u danima neposredno prije i nakon održavanja zagrebačke Povorke ponosa.

L Š

Ajdete u pm sa ovim pedercinama, da se mene pita sasjec satarama, bagerima na hrpu i sve zapalit benzinom, eto vam s tom tolerancijom, sramota za čovječanstvo ta bolest i nastranost, etooo sad me možete prijaviti kome čemu, živo me se jebe....

Like · Reply · 3 · Jun 5, 2016 3:05pm

B M

A šta komentirat budalaštine

Sviđa mi se · Odgovor · 9 · 5. lipnja 2016 1:41

N F

nisu samo budalaštine , nego su BOLEŠTINE!

Sviđa mi se · Odgovor · 12 · 6. lipnja 2016 7:23 · Uređeno

L S R

Ma sve su to bolesne osobe

Sviđa mi se · Odgovor · 6. lipnja 2016 8:13

S Z

Što očekivati drugo od pedera!!

1 ^ | v · Reply · Share >

S B

Vidi ti slučajnosti.....pervertiti koji su svoj seks preusmjerili na supak preusmjeravaju čak i tramvaje....

Sviđa mi se · Odgovor · 1 · 10. lipnja 2016 4:37

T J

Pederi jebem vam mater, a lezbejke mogu i vas pa da se preobratite i postanete normalne!!!

Like · Reply · Jun 10, 2016 6:54am

 P. B. S.
Tribalo bi na svjetskom nivou naci jedan divlji otok i tu smjestiti svu tu pedersku gamad. Tako bi izumiranjem nestalo tih debila a i nebi utjecali na daljnje sirenje.
[Sviđa mi se](#) · [Odgovor](#) · 12. lipnja 2016 23:38

 P. P.
Nasi antifasisti (partizani) i LGBT zajednica (pederi) skupa u kozarackom kolu, a svima njima Pupovac (cetnici) zastitnici.. U kojem je ovo filmu moguće ako izuzmemo Hrvatsku stvarnost i njihove ciljeve protiv iste!?
11 ^ | v · [Reply](#) · [Share](#) ›

...i očitovanje gostujućeg komentatora na temu imigracije iz neeuropskih zemalja:

 H. H.
"trpi od najeзде jадnih ljudi, na rubu sloma"

Neka odjebu u Arabiju. Crnčuge koje dolaze u Italiju i žene koje se misle okotiti na teritoriju Italije nisu ni jadni ni siromašni, nego žele živjeti na grbači talijanskog naroda.

U slučajevima korisničkih komentara koji krše načela zabrane sadržaja koji – poput navedenih – izražavaju i potiču nesnošljivost prema određenim društvenim skupinama, postoje različiti mehanizmi koje nakladnici mogu koristiti kako bi sadržaj komentara stavili pod kontrolu. U nastojanju da promiču korektno i nediskriminatorno komuniciranje, nakladnici imaju i pravo i dužnost intervenirati u komentare, a to najjednostavnije mogu učiniti brisanjem onih najproblematičnijih i takvim odašiljanjem poruke kako granice prihvatljivosti postoje. Tehničke mogućnosti za moderiranje sadržaja komentara itekako postoje.

Poanta

Kao što je pokazalo praćenje medija u lipnju, postoje mediji, poput portala *Dnevno*, kojima nije strano prikazivanje ranjivih i manjinskih skupina kao devijantnih i društveno štetnih, kako kroz novinarsku i kolumnističku produkciju, tako i u opetovanom izostanku moderatorske intervencije i u one radikalne i otvoreno mrzilačke među komentarima svojih čitatelja.

I nacionalno zakonodavstvo i međunarodni standardi nedvojbeno kao neprihvatljivo prepoznaju ponižavajuće, diskriminatorno i difamatorsko prikazivanje pojedinih društvenih skupina i njihovih pripadnika te poticanje i podržavanje nesnošljivosti prema njima, osobito kada se radi o onima ranjivima

i društveno stigmatiziranima. Zadatak je istinski demokratskog medijskog prostora prepoznati opravdanost intervencije i nametanja ograničenja ovakvim medijskim istupima jer su nespojivi s načelom nediskriminatornosti kojime se mediji trebaju voditi.

No, daleko od toga da su medijske objave jedini oblik u kojemu je moguće u javnom prostoru širiti mržnju i netrpeljivost. Svako sredstvo komunikacije može poslužiti ujedno i kao kanal za širenje poruka koje cijele društvene skupine i njihove pripadnike prikazuju kao neprihvatljive, strane, neprijateljske ili štetne. Takvim porukama u hrvatskom javnom prostoru, kao ni u javnom prostoru bilo kojeg drugog pluralnog i demokratski uređenog društva, nije mjesto. Jedan je od načina reagiranja na njihovo pojavljivanje podnošenje anonimizirane prijave putem internetske stranice www.dostajemrznje.org.

Za sadržaj članka isključivo je odgovoran GONG te on ni na koji način ne predstavlja službene stavove donatora. Ovaj izvještaj je nastao u sklopu projekta 'Dosta je mržnje!', uz financijsku podršku Fondova Europskog gospodarskog prostora i Kraljevine Norveške za organizacije civilnoga društva, čiji je provoditelj za Republiku Hrvatsku Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva.